

Kenmerk: UIT-13014976 Z-12004536 Datum: 21 januari 2013
Behandeld door: Sandra van Dam E-mail: s.van.dam@ggdhvb.nl
Onderwerp: Beleidsadvies agrarische kinderopvang en gezondheid

Geachte heer, mevrouw,

GGD'en in Nederland krijgen regelmatig vragen van gemeenten over de gezondheidsaspecten bij situering van een agrarische kinderopvang in het buitengebied. In dit beleidsadvies geeft de GGD u inzicht in de gezondheidsaspecten van agrarische kinderopvang en een afwegingskader om gezondheid mee te wegen in besluitvorming.

Positieve gezondheidseffecten agrarische kinderopvang

Uit onderzoek blijkt dat in een natuurlijke omgeving kinderen meer bewegen waardoor overgewicht minder voorkomt. Door activiteiten als klimmen, klauteren, graven en rennen ontdekken kinderen hun eigen kunnen en grenzen beter en dit stimuleert de ontwikkeling van de motoriek. Ook zijn kinderen die veel buiten zijn, vaak socialer. Zij hebben minder vaak conflicten en helpen elkaar meer.

Op een agrarisch bedrijf vinden allerlei activiteiten voor kinderen plaats zoals dieren voederen en stallen schoonmaken. Kinderen die actief betrokken worden, bijvoorbeeld bij het melken van een koe, leren herkennen waar producten vandaan komen. Ook blijkt dat het hebben van een huisdier kinderen weerbaarder maakt en psychische klachten kan voorkomen. Op de meeste agrarische kinderopvanglocaties zijn naast het vee vaak ook andere dieren aanwezig zoals honden, katten, knaagdieren, kippen, schapen en geiten.

GGD Hart voor Brabant

Postbus 3024
5003 DA Tilburg
Telefoon: 0900 - 463 64 43 (lokaal tarief)
Telefax: (073) 641 86 53

www.ggdhvb.nl
Bankrekening: 46.33.73.960
KvK: 17247544

Vestigingen

's-Hertogenbosch
Tilburg

Gezondheidsrisico's

Naast de positieve aspecten van agrarische kinderopvang zijn er ook risico's die bij reguliere kinderopvang niet voorkomen. In dit beleidsadvies krijgt u een overzicht van drie soorten risico's: van dier op mens overdraagbare infectieziekten, risico's op het gebied van veiligheid en milieurisico's voor de kinderen. De houder is verplicht om in de risico inventarisatie en evaluatie (RI&E), die wordt getoetst door de GGD, maatregelen te benoemen om deze risico's te verkleinen. In de brochure voor houders van agrarische kinderopvang staan de persoonlijke- en bedrijfsmaatregelen die men op het bedrijf zelf kan nemen.

Infectieziekten

Verwekkers van infectieziekten komen overal voor, bij mens en dier, maar ook in de grond, voedsel en water. Infectieziekten die van dier op mens worden overgedragen worden *zoönosen* genoemd. Per diersoort kunnen verschillende ziekten voorkomen. Deze kunnen via de lucht, via direct contact tussen dier en mens, via mest, via voedsel of via vectoren (zoals muggen en teken) verspreiden naar mensen. Kinderen in de agrarische kinderopvang hebben meer contact met dieren dan kinderen in de reguliere kinderopvang en lopen hierdoor mogelijk een iets hoger risico om besmet te worden.

Niet elke zoönose vormt een (ernstig) risico voor de gezondheid van kinderen. Dieren zijn vaak tijdelijk drager van verwekkers die bij kinderen ziekte kunnen veroorzaken en meestal zijn de dieren zelf niet ziek. De ene zoönose komt meer voor bij bepaalde diersoorten dan de andere.

Om het risico op overdracht van zoönosen naar de kinderen zo klein mogelijk te maken is het voor de houder belangrijk (extra) hygiënische maatregelen te treffen. Geadviseerde maatregelen staan genoemd in de brochure voor houders en zijn gebaseerd op de "Code voor hygiëne op kinderboerderijen in Nederland" van de NVWA (2004).

Maatregelen op bedrijven bij uitbraak ziekte

Bij een uitbraak van een besmettelijke dierziekte op een bedrijf kunnen de gevolgen groot zijn. Niet alleen voor het besmette bedrijf zelf, maar ook voor een bedrijf in de buurt of elders in Nederland. Dit geldt niet alleen bij zoönosen, maar ook voor alleen bij dieren voorkomende infectieziekten die zich snel verspreiden onder dieren en tussen bedrijven. Bij een uitbraak van een aantal zeer besmettelijke dierziekten (die door het bedrijf gemeld

GGD Hart voor Brabant

Postbus 3024
5003 DA Tilburg
Telefoon: 0900 - 463 64 43 (lokaal tarief)
Telefax: (073) 641 86 53

www.ggdhvb.nl
Bankrekening: 46.33.73.960
KvK: 17247544

Vestigingen

's-Hertogenbosch
Tilburg

moeten worden aan de NVWA), zoals aviaire influenza, mond- en klauwzeer, klassieke en Afrikaanse varkenspest, gaat het besmette bedrijf 'op slot'. Deze zeer besmettelijke ziekten kunnen zich namelijk snel verspreiden naar andere bedrijven. De NVWA adviseert over maatregelen en de duur van de maatregelen. Dieren op het besmette bedrijf worden geruimd, daarna wordt het bedrijf grondig ontsmet.

De kinderopvang op het besmette bedrijf kan **niet** doorgaan tijdens de ruimings- en ontsmettingsperiode die een aantal weken duurt. Dit geldt voor een bedrijf waar besmetting definitief is vastgesteld maar ook bij een verdenking van besmetting. Bij aviaire influenza is er, behalve gevaar voor snelle verspreiding onder dieren, ook gevaar voor de mens. Bij een besmet bedrijf elders in Nederland geldt voor andere bedrijven in dezelfde sector een bezoekersregeling. Dit betekent voor de kinderopvang dat deze door kan gaan mits er een fysieke afscheiding, zoals een hek, is tussen het bedrijf en de kinderopvang; ook toegangswegen voor het bedrijfsgebied en de kinderopvang moeten gescheiden zijn. Kinderen en ouders mogen uiteraard niet bij de dieren komen.

Voor bedrijven die besmet zijn met Q-koorts geldt een bezoekersverbod: bezoekers mogen niet in de stallen komen. Voor zoönosen als Salmonella, STEC of ringworm zijn geen wettelijke voorschriften. De kinderen mogen niet bij dieren komen die ziek zijn.

In uitzonderlijke situaties kan de burgemeester, volgens de Wet publieke gezondheid, de kinderopvanglocatie sluiten als er sprake is van een uitbraak van een zoönose die niet bovengenoemd is, maar toch aanleiding geeft tot sluiting omdat de volksgezondheid in het geding is.

Veiligheid

Chemicaliën en bestrijdingsmiddelen

Chemicaliën en diergeneeskundige middelen kunnen bij contact (via huid, inademing, opeten, opdrinken) door kinderen schadelijk zijn voor de gezondheid van kinderen. Het is verboden een gewasbeschermingsmiddel of een biocide te gebruiken, dat niet wettelijk is toegestaan of geregistreerd of waarvoor geen geldig bewijs van vakbekwaamheid aanwezig is. Het is belangrijk dat deze middelen veilig opgeborgen zijn, zodat de kinderen hier absoluut niet bij kunnen.

GGD Hart voor Brabant

Postbus 3024
5003 DA Tilburg
Telefoon: 0900 - 463 64 43 (lokaal tarief)
Telefax: (073) 641 86 53

www.ggdhvb.nl
Bankrekening: 46.33.73.960
KvK: 17247544

Vestigingen

's-Hertogenbosch
Tilburg

Verkeer

Op agrarische bedrijven worden vaak grote voertuigen gebruikt voor werken op het land of in de stallen. Als deze voertuigen op het terrein van het kindercentrum rijden en kinderen er mee in contact kunnen komen, kunnen er gevaarlijke situaties ontstaan.

Houdt bij de vestiging van een KDV op een boerderij ook rekening met het (vracht)verkeer dat het erf op- en af rijdt, om te laden/lossen. Zeker wanneer ook de route voor halen en brengen van de kinderen over hetzelfde terrein loopt. De GGD adviseert een fysieke scheiding tussen fiets- en autoverkeer. Daarnaast zal de eigenaar afspraken maken met de kinderen en hun ouders over een goede omgang met dieren. Zodat zoveel mogelijk wordt voorkomen dat kinderen gebeten of getrapt worden door de dieren.

Milieu

Fijnstof

Fijnstof is een verzamelnaam voor deeltjes in de lucht. De samenstelling ervan is sterk afhankelijk van de bron die de deeltjes uitstoten zoals verkeer, industrie of de veehouderij. Verkeer en landbouw zijn belangrijke bronnen van fijnstof. Bij pluimveebedrijven wordt het meeste fijnstof uitgestoten, gevolgd door varkensbedrijven en rundveebedrijven.

De grootte van de deeltjes bepaalt waar ze in de longen terecht kunnen komen en tot welke effecten zij kunnen leiden. Hoe kleiner de stofdeeltjes, des te dieper dringen zij de longen in waardoor zij schadelijker zijn. Blootstelling aan fijnstof kan de longfunctie verminderen en luchtwegklachten zoals piepen, hoesten en kortademigheid verergeren. Ook astma kan hierdoor vergeren, vooral bij kinderen.

Fijnstof kan ook schadelijke bestanddelen bevatten, zoals endotoxinen. Dit zijn deeltjes van de celwand van bepaalde bacteriën. Deze komen overal voor, met name in stallen en in woningen van veehouders en dus ook in de opvang. Uit onderzoek is bekend dat blootstelling aan endotoxinen in stallen kan leiden tot verergering van luchtwegklachten, zoals daling van de longfunctie. Het is niet bekend of licht verhoogde concentraties endotoxinen rond stallen in de woonomgeving kunnen leiden tot zichtbare effecten op de gezondheid. Daar zijn tot op dit moment te weinig gegevens over bekend.

Uit onderzoeken komt naar voren, dat kinderen die vanaf de geboorte continu opgroeien op een veehouderijbedrijf, minder kans hebben op het ontwikkelen van astma.

GGD Hart voor Brabant

Postbus 3024
5003 DA Tilburg
Telefoon: 0900 - 463 64 43 (lokaal tarief)
Telefax: (073) 641 86 53

www.ggdhvb.nl
Bankrekening: 46.33.73.960
KvK: 17247544

Vestigingen

's-Hertogenbosch
Tilburg

Het is echter niet bewezen dat kinderen, die 2 tot 3 dagen op een agrarisch kinderdagverblijf zitten, dit beschermende effect ook hebben. Kinderen, die al luchtwegklachten hebben, kunnen juist extra reageren op de uitstoot van stoffen bij de boerderij.

De luchtkwaliteit in de leefomgeving moet aan bepaalde eisen voldoen. Deze eisen zijn vastgelegd in het Besluit Luchtkwaliteit en gelden voor één individueel bedrijf. De grenswaarde voor de jaargemiddelde concentratie fijn stof bedraagt 40 µg/m³. Verder mag er slechts 35 dagen per jaar een hogere daggemiddelde concentratie van 50 microgram per kubieke meter zijn.

Geur

Op agrarische bedrijven zijn diverse geurbronnen. Deze zijn onder andere afkomstig van de dieren en hun mest en/of urine. Verspreiding van geur hangt samen met de maatregelen die het bedrijf neemt, zoals het afdekken van de mestopslag en het gebruik van luchtwassers. Het uitrijden van mest kan incidenteel ook tot extra geurhinder leiden. Geur geeft hinder. Het hangt samen met lichamelijke klachten en verstoring van activiteiten. De beoordeling van geur is subjectief en voor iedereen anders. Mensen met astma, allergieën en overgevoeligheid voor (chemische) geuren, zullen eerder hinder en bijbehorende gezondheidsklachten ervaren door geur dan andere mensen.

De GGD gebruikt bij de gezondheidsbeoordeling van geurbelasting afkomstig van intensieve veehouderij bij ruimtelijke planvorming de dosis-effectrelatie van het percentage (ernstig) gehinderden veroorzaakt door één bron in een niet-concentratiegebied. Met deze dosis-effectrelatie ligt de maximaal toelaatbare geurbelasting bij 6 odour units per individueel bedrijf (voorgrondbelasting). Daarboven wordt de leefomgevingskwaliteit als slecht beoordeeld. Verder speelt de achtergrondbelasting aan geur mee in de hinderbeleving. Door de cumulatie van geur vanaf verschillende bedrijven kunnen burgers flinke geurhinder ervaren. Indien de cumulatieve geur boven de 20 OU komt raden wij af om het kinderdagverblijf op beoogde locatie te vestigen.

GGD Hart voor Brabant

Postbus 3024
5003 DA Tilburg
Telefoon: 0900 - 463 64 43 (lokaal tarief)
Telefax: (073) 641 86 53

www.ggdhvb.nl
Bankrekening: 46.33.73.960
KvK: 17247544

Vestigingen

's-Hertogenbosch
Tilburg

Advies voor gemeenten

Bij het afwegen van de mogelijkheden voor een agrarisch bedrijf of voor een locatie om nevenactiviteiten te ontplooiën, zijn de structuurvisie en het bestemmingsplan bepalend. Ook is het van belang dat de gemeente afweegt wat zijn ambitie met dit gebied is.

Ruimtelijke locatie agrarische opvang

De locatie van een agrarische kinderdagopvang kan invloed hebben op de gezondheidseffecten voor kinderen. Locaties die zijn gelegen in een gebied met veel intensieve veehouderijen geven een verhoogde blootstelling aan geur, fijnstof en endotoxinen. Dit is echter wel afhankelijk van de toegepaste technieken op deze bedrijven om de emissie te beperken.

Als gemeente is het belangrijk om een omgevingsscan te maken en te inventariseren welke bedrijven er zich in de omgeving bevinden. Daarbij is het van belang om niet alleen naar agrarische bedrijven te kijken, maar ook naar andere bedrijven met geurbelasting of uitstoot van gevaarlijke stoffen zoals industrie en naar drukke verkeerswegen. De GGD adviseert om geen gevoelige bestemmingen, zoals scholen en kinderdagverblijven, direct (ca. 50 meter) langs drukke wegen (>10.000 motorvoertuigen per etmaal) te bouwen. Daarnaast is het advies om gevoelige bestemmingen niet binnen 100 meter van snelwegen te bouwen, ongeacht de concentraties verontreinigende stoffen ter plaatse. Tevens is het advies om bij voorkeur ook niet binnen 300 meter van een snelweg te bouwen. We adviseren om te kijken of de kinderopvang op een duurzame en gezonde locatie komt. In de buitengebieden kan er sprake zijn van (intensieve) veehouderij bedrijven die er nu al staan of er in de toekomst nog komen. De gemeente kan in samenspraak met de GGD een inschatting maken in hoeverre het agrarische bedrijf zelf en de omliggende bedrijven gezondheidseffecten kunnen veroorzaken. De hoogte van de cumulatieve geur- en fijnstofbelasting is hierbij van belang.

GGD Hart voor Brabant

Postbus 3024
5003 DA Tilburg
Telefoon: 0900 - 463 64 43 (lokaal tarief)
Telefax: (073) 641 86 53

www.ggdhvb.nl
Bankrekening: 46.33.73.960
KvK: 17247544

Vestigingen

's-Hertogenbosch
Tilburg

Intensieve veehouderij en grondgebonden veehouderij

Bij intensieve veehouderijbedrijven is er een hogere geur- en fijnstofbelasting in de stallen en in de omgeving dan bij grondgebonden bedrijven. Vanwege deze hogere blootstelling adviseren we dat kinderen niet in de stallen komen bij intensieve veehouderijbedrijven. Kinderen met astma zijn extra gevoelig hiervoor, door extra prikkeling van de luchtwegen. Bij grondgebonden bedrijven komen de kinderen veelal wel in de stallen. Het risico op zoönosen en ongevallen is daarmee verhoogd. De houder is verplicht om in de RI&E, die wordt getoetst door de GGD, maatregelen te benoemen om deze risico's te verkleinen.

Bedrijfsmaatregelen

Het is belangrijk dat de agrarische bedrijven maatregelen nemen om de omgeving waar de kinderen verblijven zo gezond mogelijk te maken. De belangrijkste maatregelen zijn hieronder beschreven. Voor het bedrijf is een vaste relatie met een dierenarts van belang. De dierenarts maakt jaarlijks een bedrijfshygiëne- en bedrijfgezondheidsplan voor de dieren op het bedrijf, waarin onder andere is opgenomen welke vaccinaties er gegeven worden en hoe dierziekten gesignaleerd worden. Het bedrijf met agrarische kinderopvang kan een zoönosekeurmerk van de Gezondheidsdienst voor dieren (GD) aanvragen, om te laten zien dat zij aandacht besteden aan (preventie van) zoönosen. Een luchtwasser bij intensieve veehouderijbedrijven zorgt ervoor dat er minder fijnstof en geur in de omgeving komt. Daarnaast adviseren we om een scheiding op het erf aan te brengen waardoor er een aparte opgang naar het kinderdagverblijf is. Hierdoor wordt voorkomen dat kinderen lopen en spelen op het erf waar ook landbouwvoertuigen rijden. Zorg dat kinderen geen toegang tot de mestopslag hebben. We raden een bedrijfspecifiek kwaliteitssysteem (zoals IKB; integrale keten beheersing) aan. Andere bedrijfsmaatregelen staan beschreven in het [informatieblad 'intensieve veehouderij en gezondheid'](#) van de GGD.

Stappenplan:

- Bekijk structuurvisie en bestemmingsplan.
- Indien aanpassing nodig is, bepaal de ambitie van de gemeente voor het gebied
- Inventariseer de omgeving van het bedrijf; ligt het in een gebied met veel veehouderijbedrijven.

GGD Hart voor Brabant

Postbus 3024
5003 DA Tilburg
Telefoon: 0900 - 463 64 43 (lokaal tarief)
Telefax: (073) 641 86 53

www.ggdhvb.nl
Bankrekening: 46.33.73.960
KvK: 17247544

Vestigingen

's-Hertogenbosch
Tilburg

- Maak een omgevingscan (straal van 2 km) van de bedrijven (agrarisch en niet agrarisch) en bereken de cumulatieve geur-, fijnstofbelasting en andere emissies op de locatie van de beoogde kinderopvang.
- Indien de cumulatieve geur boven de 14 OU komt of de fijnstof belasting boven de 30 ug/m3 komt, betekent dit een matige leefomgevingskwaliteit; raadpleeg de regionale GGD.
- Indien de cumulatieve geur boven de 20 OU komt of de cumulatieve fijn stof boven de 40 ug/m3 komt, raden wij af om het kinderdagverblijf op beoogde locatie te vestigen.
- Indien er op het bedrijf het afgelopen jaar een meldingsplichtige dierziekte is vastgesteld; raadpleeg de GGD.
- Bespreek met de ondernemer de bedrijfsmaatregelen en -aanpassingen zoals benoemd.
- Reik de brochure voor houders agrarische kinderopvang en voor ouders uit.
- Bij onduidelijkheden of de wens voor een advies op maat; raadpleeg de GGD.

Advisering door GGD

Dit beleidsadvies beschrijft de mogelijke gezondheidseffecten van agrarische kinderopvang. Omdat elke locatie verschilt, is advisering maatwerk. De GGD kan u adviseren bij situering van een agrarische kinderopvanglocatie met de uitgangspunten uit dit advies, verder toegespitst op de locatie. U kunt hiervoor contact opnemen met Bureau Gezondheid, Milieu en Veiligheid op telefoonnummer: 0900-3686868.

Met vriendelijke groet,

P/b:

Sandra van Dam

Gezondheidskundige Infectieziektebestrijding

GGD Hart voor Brabant

Postbus 3024
5003 DA Tilburg
Telefoon: 0900 - 463 64 43 (lokaal tarief)
Telefax: (073) 641 86 53

www.ggdhvb.nl
Bankrekening: 46.33.73.960
KvK: 17247544

Vestigingen

's-Hertogenbosch
Tilburg